

K ZASEDANJU ITALIJANSKO - JUGOSLOVANSKEGA ODBORA V RIMU**Ali imajo manjšine pravico do lastne domačije?****Nacionalistično izkoriščanje nesrečnih beguncev - Preprečiti je treba načrtne vpade v tujo narodno posest**

Slovenci naših krajev so v preteklem tednu zvedeli za dva pomembna dogodka, o katerih še vedno vsepovsod živahno razpravljajo.

S prvim so bili obveščeni, da se je dve leti in pol po podpisu londonskega sporazuma končno vendarle sestal prvič v Rimu stalni jugoslovansko-italijanski odbor, kateremu je naloženo, da se ukvarja z razmerami, v katerih živita slovenska in italijanska manjšina na bivšem Svobodnem tržaškem ozemlju, ter da proučuje njune pritožbe zoper morebitne krivice, ki se jima gode. Odbor je začel sicer delovati z velikansko zakasnitvijo, toda da je sploh pričel zasedati, je navdalo naše ljudstvo z zadovoljstvom in novimi upi.

Drugi dogodek je pa vse zavedne Slovence, naj prebivajo kjerkoli na svetu, globoko potrl. Iz časopisja so namreč doznali, da sta v nedeljo, 19. maja, bili slovesno otvorjeni in blagoslovljeni dve novi tuji naselbini na slovenskem ozemlju Tržaške: na Proseku kolonija Sv. Nazarija, ki šteje 82 italijanskih istrskih družin, v Sosljanu pa vas Sv. Mavra, kjer bodo z državnim, to je davčnim denarjem zgradili nič manj ko 126 stanovanj za tako imenovane »julijske in dalmatinske begunce«.

DEMOKRACIJA**V DEJANSKEM ŽIVLJENJU**

Posledice te naseljevalne politike italijanskih nacionalistov so tudi slepcu vidne. Prosek, ki je bil več ko 1300 let vedno čisto slovenska vas, je na tem, da dobi italijansko večino. In to na prejšnji »jusarski« zemlji. Lastniki slovenskih domačinov, katero je tržaška mestna občina pred dvema letoma kratkoma prodala istrskim beguncem. Nič ni pomagalo, da je bilo naše ljudstvo protivno, zakaj volja župana Bartolija in njegovih pomagačev je bila močnejša in je s podporo vlade ljudski odpor zlomila.

Isto lahko rečemo o Sosljanu. Tudi tu je bilo vse domače prebivalstvo najodločneje nasprotno, da bi se na njegovi morski obali zgradila tuja naselbina. Temu se naši ljudje niso upirali samo iz narodnih, temveč tudi iz globoko utemeljenih gospodarskih in socialnih razlogov. Kaj naj delajo tuji priseljenci med golimi kraškimi skalami, ki niti domačinov ne morejo prehraniti? Saj je vendar znano, kako si ti sami morajo izvečine iskati zaslužka v mestu ali se pa izseliti v Avstralijo, če hočejo svoje družine preživljati. Sedaj naj se pa naenkrat mednje naseli še več stotin brezposelnih tujcev, ki bi se utegnili s časom obesiti na občino in njene davkoplachevalce. Devin-Nabrežina ima že dovolj skrbi z lastnimi brezposelnimi.

Naravno je zategadelj, da je občinska

uprava enoglasno odklonila gradbeno dovoljenje Ustanovi julijskih in dalmatinskih beguncev. Bivša zavezniška uprava je uvidela upravičenost te odločitve ter zagotovila tedanjemu županu Terčonu, da begunsko naselje v Sosljanu ne bo nikoli zgrajeno.

Toda komaj je Italija prevzela oblast na Tržaškem, so begunci spet zaprosili za gradbeno dovoljenje. Občina ga je iz istih razlogov spet odbila. Tedaj je posegel vmes generalni komisar dr. Palamara. V Nabrežino je poslal enega svojih uradnikov, ki je namesto župana podpisal gradbeno dovoljenje.

To se je zgodilo proti enodušni volji naših od ljudstva izvoljenih zastopnikov in vseh Slovencev naših krajev. Zgovoren primer demokracije v dejanskem življenju. Obenem resnična slika naše občinske samouprave!

OGROŽENI V LASTNI HIŠI

Od kod tolika trma Italijanov, da se mora med sosljanskim kamenjem sezidati za vsako ceno begunsko naselje? Odločilni prav gotovo niso gospodarski razlogi, saj ni v Sosljanu niti industrije niti razvitega poljedelstva, v katerih bi mogli priseljenci biti zaposleni.

Vsak človek, če zna le prešteti pet prstov na roki, razume, da gre tu za izrazito politične, protislovenske načrte. Italijanski nacionalizem si je postavil za cilj, da v določenem času potujči slovensko tržaško okoli-

»Imejte srce za uboge begunce!«

Marsikdo bi utegnil ugovarjati, da je sicer kar pišemo resnično, a da moramo kot kristjani imeti srce tudi za nesrečne istrske begunce. Ljudje, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove, morajo vendar kje drugje dobiti streho nad glavo! Zakaj naj bi jim odrekli gostoljubje ravno v naših krajih, tako bližnjih njihovi domačiji?

Na to odgovarjamo takole. Najprej je treba delati razliko med begunci, ki so resnično bili primorani se izseliti, in takimi, ki so odšli samo zaradi tega, ker jim je bilo neprijetno živeti kot pripadniki manjšine pod tujo, komunistično vladavino. Moralna in narodna dolžnost teh je po našem bila, da vztrajajo do kraja na zemlji svojih očetov, ne pa da vržejo puško v koruzo ter beže množično čez mejo. Bog obvari, da bi bili Slovenci tako naredili pod fašistično strahovlado! Danes bi našega naroda ne bilo več v bivši Julijski krajini.

Da je ogromna večina istrskih beguncev ravnala drugače ter brez potrebe zapustila

co, predvsem pa slovensko obalo od Trsta do Tržiča. Na zemlji, kjer naše ljudstvo prebiva že od 7. stoletja, naj bi Slovenci postali brezpomembna manjšina in nad njihovo domačijo naj bi zavladal drug narod. To je glavni in prvi cilj, vse ostalo je postranskega pomena. Brezpomembno je na primer, če se zaradi tega veča v naših krajih brezposelnost ali če se morajo domačini, ker na rodni zemlji zanje ni kruha, izseljevati v inozemstvo. Postranskega pomena je celo to, ali begunci sami lahko pri nas dobe dela. Vlada jim pač daje iz davčnih denarjev podporo, samo da se nasele v slovenskih krajih.

Od tod kolonije na Proseku, v Sv. Križu, Trebčah, v slovenskih predmestjih Trsta in v Ribiškem naselju pri Devinu, ki, kot znano, nima rib. V isto vrsto spada tudi slavni Villaggio del Fanciullo (Vas otroka) in druge stanovanjske naselbine na Opčinah, kjer se je Italijanska Kat. Akcija priseljencev, kakor se še vsi spominjamo, drznila javno ozmerjati slovenske domačine za manjšino, to se pravi za ljudi, ki se morajo podrediti volji večine, to je volji tjakaj pripeljanih tujcev.

Iz vsega tega je razvidno, kako se na Tržaškem slovenski domačini na vsem podežlju načrtno izpodrivajo, da bi se umaknili pred doseljenci. Kar se ni dogajalo niti pod Musolinijem, se danes izvaja v krščansko-demokratski Italiji. Slovenci smo čedalje bolj ogroženi v lastni hiši.

svojo rodno zemljo, tega ni krivo slovensko ljudstvo naših krajev.

In da razpršimo sleherni nesporazum, izjavljamo še, da Slovenci kljub vsemu, kar se je zgodilo, niti najmanj ne mrzijo istrskih beguncev. Zanje in njihove družine je treba narediti vse, da se jim olajša življenje. Da se država zanje zavzema, je pravilno in hvale vredno.

Proti čemur se Slovenci z vso odločnostjo upirajo, je le to, da italijanski nacionalisti izkoriščajo nesrečne begunce za potujčevanje in osvajanje naše narodne posesti. S svojo načrtno naseljitveno politiko so spremeniili begunce v raznarodovalce našega ljudstva, katerega ne bi smel nihče s silo izpodrivati v starodavnih bivališčih, kjer so več kot tisoč let doslej mirno in nemoteno živeli.

Kakor vsak narod na svetu, tako imajo po prirodnih in božjih zakonih tudi Slovenci sveto pravico do lastne domačije, v katero ni nikomur dovoljeno vdirati z osvajalnimi nameni.

NOVICE Z VSEGA SVETA

PRVIČ PO 10 LETIH

Te dni se je spet sestal v Londonu razorožitveni odbor Združenih narodov. Zastopnik Amerike g. Stassen je medtem imel dolga posvetovanja z Eisenhowerjem in zunanjim ministrom Dullesom, na katerih se je bilo treba odločiti, ali naj se Združene države začnejo pogajati z Moskvo o njenih predlogih za vsaj delno razorožitev.

Zdi se, da je Washington sklenil iti na to pot, ker je Eisenhower izrazil časnikarjem upanje, da se bosta Amerika in Sovjetska zveza našli glede razorožitve »nekje na sredi poti«.

Zapadno časopisje poudarja, da je po 10-letnem brezplodnem pričkanju med Rusi in zapadnjaki končno napočil dan, ko vse velesile uvidevajo brezsmiselnost in škodljivost nevarnega ter silno dragega tekmovanja v atomskem oboroževanju. To pot se zdi, da bodo države vendarle znižale stroške za svoje armade ter olajšale davčna bremena, ki leže kot svinec na ramenih ljudstev.

Kdor ljubi mir in socialni napredek, mora iz srca želeči, da bi se to res zgodilo.

ADENAUER V AMERIKI

Nemški kancler se nahaja že več dni na uradnem obisku v Ameriki, kjer je začel v ponedeljek svoje razgovore z ondotnimi državniki. V Ameriko je šel predvsem zavoljo tega, ker se je bal, da bi Amerikanci pri pogajanjih o razorožitvi, ki jih bodo začeli v Londonu z Rusi, ne zanemarili ali celo zapostavljali političnih koristi Nemčije.

Adenauerju leži seveda kakor vsem Nemcem v prvi vrsti na srcu zopetno državno zedinjenje njegove domovine. Doslej je odločno zahteval, naj bo združitev Nemčije bistveni pogoj za sleherno pomirjenje v Evropi in tudi za splošno razoroževanje v svetu. *Eno in drugo se mora istočasno izvršiti.*

Sedaj je pa pristal na to, da se začetno razoroževanje lahko opravi, ne da bi se morala obenem Nemčija združiti. To je storil na nasvet Amerikancev, ki sodijo, da je začetek splošnega razoroževanja tako potrebna stvar, da je ne kaže zavlačevati ter že danes vezati na politične pogoje.

Zato so pa v Washingtonu obljubili Adenauerju, da bodo zahtevali brezpogojno združitev Nemčije v trenutku, ko se bo začelo razoroževanje širiti in posploševati. Amerika nebo nikdar pustila Nemčije na cedilu, temveč se bo vselej odločno borila za njeno zedinjenje.

Adenauer je z razgovori v Washingtonu zelo zadovoljen.

SOVJETSKE ČETE OŠTANEJO

Prejšnji teden so se sestali v Budimpešti zastopniki Sovjetske Rusije in njenih podložniških držav, združenih z Moskvo v tako imenovanem vojaškem »varšavskem paktu«. Zborovanje je vodil maršal Žukov.

Sklenjeno je bilo, da se zniža število čet, ki jih Moskva drži v zavezniških komunističnih deželah Evrope. S tem dejanjem so hoteli sovjetski voditelji dokazati svetu, da na postopno razoroževanje prav resno mislijo, ter obenem vplivati na potek pogajanj, ki jih o razoroževanju ravnokar vodijo z zapadnjaki v Londonu.

Istočasno je pa Moskva sklenila z budimpeštansko vlado pogodbo, po kateri naj bi sovjetske čete še nadalje ostale v deželi, češ da so nujno potrebne za obrambo Ogrske pred morebitnimi napadi z zahoda.

TITOV GOVOR

Maršal Tito je otvoril v ponedeljek prvi del električne centrale v makedonskem kraju Mavrovo, ki bo ena največjih elektrarn v Evropi. Pri tej priložnosti je imel pomenljiv politični govor.

Spor, ki je nastal med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo zavoljo različnega tolmačenja dogodkov na Madžarskem, nam je Tito odkril, bi se bil kmalu sprevrgel v enako sovražnost med obema državama kot l. 1948 pod pokojnim Stalinom. To so pa sovjetski voditelji in zastopniki drugih vzhodnih dežel hoteli za vsako ceno preprečiti, kar smo v Jugoslaviji vzeli z veseljem k znanju. Spoznali so namreč, da bi spor z Jugoslavijo ne bil prav nikomur v korist. Odnosaji s Sovjetsko Rusijo se sedaj boljšajo in bodo postali s časom pristrčni.

Tito je poudaril da je Jugoslavija v dobrih odnosih tudi z zapadnimi državami, česar bi ji nihče ne smel zameriti. S tem je hotel maršal iznova naglasiti, da hoče Jugoslavija živeti v prijateljstvu z vsemi državami ter da se ne mara priključiti niti vzhodnemu niti zapadnemu taboru, temveč biti povsem neodvisna država.

BORBA SE JE PRENESLA V FRANCIJO

V nedeljo popoldne se je izvršil v Parizu atentat na alžirskega voditelja emira Cekala, ki so ga bili alžirski uporniki »obsodili na smrt«, češ da tesno sodeluje s Francozi ter s tem preprečuje osvoboditev svoje domovine.

Emir se je vračal z nogometne tekme v družbi poveljnika pariške policije in obdan od precejšnjega števila detektivov, ko ga je 27-letni rojak Ben Sadok ustrelil v hrbet, da se je smrtno zadet zgrudil na tla. Pred 14 dnevi so alžirski nacionalisti izvedli v Franciji tudi politični atentat. Tedaj so vzeli na piko bivšega alžirskega prefekta Tremauda, ki je bil med njimi razvpit kot brezobziren nasprotnik arabskih upornikov. Poslali so mu po pošti škaflo, v kateri je bilo skrito razstrelivo.

Ko je njegova žena odprla pošiljko, jo je razstrelivo usmrtilo. Taka nasilna dejanja se na Francoskem zadnje čase vedno bolj množe in vzbujajo v javnosti preplah. Iz njih spoznavamo, kako strupeno je postalo razmerje med Francijo in mohamedanskim svetom v severni Afriki.

Uporniki so se odločili, da sežejo v borbi za samostojnost Alžerije do skrajnih sredstev. Z atentati v sami Franciji hočejo prisiliti vlado na popuščanje.

SADOVI VOJNE

V Noceri blizu Salerno se je pred 13 leti vrnil iz vojnega ujetništva inženir Peter Malfense. Nekaj časa so ga videli po mestu, nato je naenkrat zginil. Ljudje so začeli nekaj šušljati in se izogibati »skrivnostne hiše«, kjer biva njegova družina. Pred kratkim je policija vdrla v stanovanje, kjer je našla v sobi, polni nesnage, kosmatega moža, ki je

kazal znake blaznosti. Nesrečnež 13 let ni pustil nikogar k sebi, domači so mu dajali jed skozi malo lino v vratih. Sedaj so se morali sprijazniti z usodo in izročiti inženirja blazniči.

Taki so sledovi vojne, ki sta jo skuhalo Hitler in Mussolini!

NOVA ŠOLA

Dve poslanki sta rimskemu parlamentu izročili predlog, naj se poleg obstoječih srednjih šol ustanovi še ena, kjer bi se pretežno poučevali moderni jeziki. Ta študij privlačuje zadnje čase zlasti ženske. Pri preosnovi šol v Italiji je pa najbolj potrebno eno: vpetljati več učnih dni, ki se zavoljo preveč počitnic že tako krčijo, da postaja ves pouk zelo površen. Učna snov se pa pri tem vedno bolj razteguje.

VSI SO BILI OPROŠČENI

Svoj čas smo obširno pisali o sodni preiskavi, ki je nastala zaradi skrivnostne smrti mlade Vilme Montesi na morski obali blizu Rima. Preiskava je vzdignila velikanski prah po vsej Italiji in tudi v inozemstvu, ker so bili vanjo vpleteni bivši rimski kvestor Polito, tako imenovani »grof« Montagna in sin demokristjanskega zunanjega ministra Piccionija.

Peter Piccioni je bil obdolžen, da je zakrivil smrt deklice, Polito in Montagna pa, da sta mu pomagala zločin potlačiti.

Med preiskavo so prišle v javnost kaj lepe reči. Tako je poveljstvo orožnikov poročalo o Montagni, da je državo oškodoval za milijonske zneske, ker je prikrival davkarji svoje velikanske dohodke, da je preskrboval z lahkomišelnimi dekleti najprej fašistske oblasti, nato nemške okupatorje in naposled še Amerikance. In takemu možu se je celo posrečilo, da mu je ob kraju vojne kralj Umberto II. podelil naslov: mejnega grofa sv. Bartolomeja.

Te vesti so seveda vzbudile v italijanskem ljudstvu velikansko ogorčenje, ki se je še povečalo, ko so ljudje brali v časopisju, kako so v »grofovici« hiši občevali ministri, kvestorji in drugi odličniki.

Obravnava proti Montagni, Politu in Piccioniju, ki je trajala več ko 4 mesece v Benetkah, je bila v ponedeljek zaključena. Sodišče je vse tri popolnoma oprostilo, češ da niso zakrivali očitanege jim dejanja. Razsodba ni nikogar presenetila, ker je sam državni tožilec predlagal, naj se obtoženci oproste.

S smrtjo Vilme Montesi trojica torej ni imela zveze. V tej stvari so bili nedolžni. Kljub temu je obravnava zapustila marsikje mučen vtis, ker je ostala nerazrešena uganka, kdo je pravzaprav zakrivil Vilmino smrt, in ker ljudske množice ne morejo pozabiti poročil o pokvarjenosti »višje rimske družbe«, o kateri so svoj čas tako obširno pisali listi.

ŽALOSTNA USODA

V Indiji živi še danes nad 51 milijonov ljudi, ki jih prištevajo k najnižjemu sloju ali tako imenovani kasti »nedotakljivih«. Po tamkajšnjih verskih predpisih se jih vsi izogibajo in niti senca teh nesrečnikov ne sme pasti na koga iz višje kaste, sicer je »nedotakljivi« kaznovan. Veleposestniki reveže tudi gospodarsko izkoriščajo, saj znaša njihova dnevna mezda komaj sto lir v našem denarju.

Vsa dosedanja borba Angležev in zatem Nehruja proti temu sramotnemu stanju je bila domala brezuspešna.

POMANJKANJE PROFESORJEV

V Združenih državah obupno iščejo učnih moči za srednje in posebno za visoke šole. Da bi zasedli prazna mesta, potrebujejo nad pol milijona profesorjev. Število dijakov namreč neprestano narašča, saj jih je samo na univerzah nad 3 milijone. Mladí ljudje ne marajo v učni poklic, ker so profesorji najslabše plačani uradniki v Združenih državah. Dober strokovni delavec ima lepše dohodke in živi z družino boljše kot profesor. Ista stvar kot pri nas!

Država se sedaj ukvarja z načrtom, kako naj to zlo odpravi. K temu je prisiljena že zavoljo Sovjetske Rusije, ki žrtvuje posebno za visoke šole velikanske zneske, tako da ima za atomska raziskovanja že danes več izvrstno plačanih znanstvenikov na razpolago kot Amerika. V Washingtonu so baje sklenili, dati rednim profesorjem na univerzah po 13 milijonov lir plače na leto. Prav po ameriškansko!

NORO VREME

Medtem ko se je pri nas vreme, kot sami čutite, ob koncu maja tako ohladilo, da oblačijo nekateri ljudje plašče, je v Mehiki izbruhnila vročina, kot je že več rodov ne pomnijo. V senci kaže toplomer od 33 do 45 stopinj in dosti oseb je zadela sončna kap.

Na Kitajskem okoli Hong Konga pa tako dežuje, da so reke poplavile pokrajino in odnesle 8000 družinam hiše in imetje. Na stotine ljudi je utonilo v razpenjenih valovih.

MODERNA MLADINA

Ob koncu šolskega leta iščejo leni dijaki vzroke za svoje petice in slabih redov so po njih mnenju navadno krivi — profesorji. Tako je mislil tudi 15-letni Armando Pisacane, ki mu računstvo ne gre v glavo. Zato je fant kar sredi pouka potegnil iz žepa samokres ter streljal na profesorico, medtem ko je pisala na tablo. K sreči jo je zadel le v roko. Leni Armando je nato z orožjem utekel na ulico, kjer so ga neapeljski policaji ujeli.

VSE NA GUMB

V Ameriki postaja življenje čedalje bolj avtomatično, namesto človeka delajo povsod stroji. Ljudem se niti ne ljubi več doma kuhati, temveč se tudi v tem pogledu prepuste stroju. Tako so v državi Ohio postavili v obrat napravo, ki nudi obiskovalcem kar 33 toplih jedi in pijač. Zadostuje, da pritisneš na gumb, pa jih imaš.

VSE PO 99 CENTOV

Ob obletnici rojstva velikega državnika Jurija Washingtona so Amerikanci razpisali v Washingtonu posebno vrsto razprodaje rabljenih predmetov. Za vsak predmet so določili enotno ceno 99 centov in izračunali, da se jim bo kupčija kljub temu obnesla. Tako se je zgodilo, da so nekateri kupili za manj ko dolar star hladilnik, motorno kolo in celo — avtomobil. Taka razprodaja bi bila tudi nam dobrodošla.

MESTO V MALEM

Na Koroškem bodo v bližini Celovca zgradili mestece, v katerem bodo upodobljene najzanimivejše zgradbe sveta. Poleg znamenite dunajske cerkve Sv. Štefana boš videl pariški Slavolok zmage, nagnjen stolp iz Pise in druge številne zgradbe. Vse bo 25-krat manjše, kot je v resnici. Miniaturno mesto se bo imenovalo Minevropa in bo dokončano v treh letih.

NOVICE

NAJEOLJE PLAČANI URADNIK

Predsednik upravnega odbora ameriškega jeklarskega velepodjetja Bethlehem Steel - corporation g. Evgen Grace je najbolje plačan uradnik na svetu. Lansko leto so njegovi službeni prejemki znašali čez 500 milijonov lir. — Kakšni reveži so v primeru z njim slavni vseučiliški profesorji!

SIN STAREJŠI OD OČETA

Prve dni aprila se je 18-letni angieški rudar George Mitchell poročil s 45-letno vdovo, ki je imela iz prvega zakona sina. Novi »papa« je za nekaj let mlajši od »sinčka«, torej je sin starejši od očeta in mu bo moral biti pokoren.

LEPI EDVARD

V Hannoverju na Nemškem so zaprli 50-letnega Edvarda Gauerja, ki je bil stuhtal poseben način kraje. Seznanjal se je z bogatimi vdovami in samicami ter jim določal ljubezenske sestanke kje v okolici. Medtem ko so nanj čakale, je odprl njih stanovanja in odnesel, kar je bilo kaj vrednega. Te dni je pa padel v past. Na sestanek je povabil gospo Gerdo, a ker ji ura ni prav tekla, je zamudila pol ure. Ko se je v kopalnici lišpala, je nekdo potihoma odklenil vrata in začel nato spravljati zlatnino v kovček. Gerda je koj opazila, da je tat lepi Edvard, smuknila na hodnik in zaklenila stanovanje. Konec ljubezni je bil, da je policija krasotca vtaknila v luknjo.

DRAŽIJO TRUMANA

Odkar ni Harry Truman več predsednik Amerike, v prostem času najraje lovi ribe in je zelo ponosen na to, da je izvrsten ribič. Neki časopis ga je pa obdolžil, da se da pogostoma slikati z ogromnimi ribami, o katerih nihče ne verjame, da jih je sam ujel, temveč kupil v trgovini. Truman, ki je sicer zelo trezen človek, se je zaradi tega silno razjezil.

NAJMANJŠI OTROK NA SVETU

V Londonu se je rodil otrok, ki je tehtal le 570 gramov. Bil je tako majhen, da je ležal zdravniku v eni roki. Novorojenčka so takoj dali v inkubator in po treh dneh je začel že uživati hrano. Zdravniki upajo, da ga ohranijo pri življenju.

PROMETNE NESREČE

Lani se je v Ameriki pri prometnih nezgodah smrtno ponesrečilo kar 40.200 ljudi, torej približno toliko, kot jih je padlo v kaki večji bitki druge svetovne vojne.

DVESTOLETNICA

Letos poteče 200 let, odkar so začeli pripravljati tako imenovano omako majonezo. Nastala je med vojno, ko so Francozi oblegali trdnjavo Port Mahon na otočju Balearov. Generali so se med dolgočasnim obleganjem zabavali s pojedinami, vsak dan so hoteli jesti kaj novega. Nekega dne se je kuhar naveličal dolgega razmišljanja in je kar zmešal trdo kuhana jajca z oljčnim oljem. Mrzla omaka je tako teknila, da so ji dali častno ime po trdnjavi: »mahonaise«, iz česar je nastala beseda majoneza. Omaka je danes znana po vsem svetu.

TAJNA TOVARNA

Vele mesto Chicago, ki šteje 3 milijone in 600 tisoč prebivalcev, je znano središče ameriških gangsterjev ali roparjev. Ti so si ustanovili celo tajno tovarno vlomilskega orodja, a so imeli smolo, da jo je pred kratkim policija — odkrila. Orodje so prodajali v posebnih škatlah z navodili, kako naj se uporabljajo. V svoji tankovestnosti so priložili škatli tudi spisek »najboljših« odvetnikov, ki te bodo branili, če slučajno padeš v roke pravice.

KAJ VSE SI IZMISLIJO

Neki Švicar je izdelal avtomatično zobno ščetko. V držalu je prostor za zobno pasto, ki ob pritisku teče skozi ščetine. Ščetka ima tudi pripravo, s katero človek uravnava potrošnjo paste.

Ali imajo manjšine pravico do lastne domačije?

(Nadaljevanje s 1. strani)

DOLŽNOSTI MEŠANEGA ODBORA

Zahteve tukajšnjih Slovencev pa niso utemeljene samo v naravnem pravu, temveč tudi v besedilu londonskega sporazuma. V njegovem 7. členu je namreč povsem jasno izraženo načelo, da se narodnostni značaj tržaškega ozemlja ne sme na umeten način spreminjati.

Jugoslovansko-italijanski odbor, ki je pravkar zasedel v Rimu, ima kot glavno nalogo, da skrbi za pošteno in pravično izvajanje londonske pogodbe. Njegova dolžnost je torej, da se bavi tudi z vprašanjem umetnega naseljevanja na bivšem Svobodnem ozemlju.

Zadeva je važnejša, kot se zdi nekaterim diplomatom, saj pridobiva v Evropi polgoma že mednarodni pomen. Najzgovornejši dokaz nam nudi spor, ki je zavoljo tujega priseljevanja na Južno Tirolsko izbruhnil med Italijo in Avstrijo. Razdor med obema državama se je še zaostрил ta mesec, ko je notranji minister Tambroni na shodu v Bocnu izjavil, da bo rimska vlada »industrializacijo« dežele in s tem tuje priseljevanje na Južno Tirolsko povečala.

Občni zbor Južnotirolske ljudske stranke, ki je bil v soboto v Bocnu, je proti tej izjavi najostreje protestiral ter pozval avstrijsko vlado, naj skuša brezpogojno preprečiti nadaljnje priseljevanje na manjšinsko ozemlje. Če drugače ne bi šlo, naj Avstrija predloži zadevo velesilam in ostalim podpisnicam mirovne pogodbe.

Kaj pomaga namreč Južnim Tirolcem vsa manjšinska zaščita, če jih vladajoči narod čedalje bolj izriva iz domačije ter se polasča njihove rodne zemlje?

Združena Evropa, ki jo vsi žele in nujno potrebujejo, bo nemogoča, ako bodo v njej sosedna ljudstva vpadala drugo drugemu v narodno posest. V korist bodoče Evrope je torej, da se umetna priseljevanja za vsako ceno prepovejo in preprečijo.

In kakor vse kaže, bo ta važna zadeva prej ali slej res prišla v mednarodno obravnavo. Kratkovidno in napačno bi zato bilo, če bi se odgovorni državniki tega ne zavedali, ter bi pravočasno ne naredili vsega, kar je v njih moči, da se pereče vprašanje razčisti ter pošteno in pravično reši.

Dopisi s Tržaškega

BARTOLI SPET ŽUPAN

Pretekli petek zvečer je tržaški mestni svet končno izvolil novega župana in novi občinski odbor. Potem ko so se izjalovili vsi poskusi, da bi se ponovno sestavila štiristrankarska večina, je Kršč. demokracija sama prevzela vodstvo tržaške občine. Za župana je ponovno predlagala ing. Bartolija, ki je prodril pri drugem glasovanju. Zanj je glasovalo 19 demokristjanov, en liberalce, dva monarhisti in dva fašista. Protikandidat dr. Pincherle pa je prejel 19 glasov. Volili so ga komunisti, socialisti ter predstavniki neodvisne socialistične zveze (bivše OF).

V upravni odbor so bili izvoljeni sami demokristjani, za katere so tudi glasovali vsi desničarji. Levičarske skupine so bile poražene predvsem zaradi tega, ker niso nastopile enotno.

Najbolj značilno pa je, da so Bartolija podprli fašisti in monarhisti. Očiten dokaz, kako je mož dobro zapisan pri skrajni desnici. Fašisti so zanj glasovali predvsem zaradi njegove ostre nacionalistične politike in ker jim mož daje zadostno jamstvo, da jo bo nadaljeval tudi v prihodnosti. Čeprav so vodstvo tržaške Kršč. demokracije prevzeli pred kratkim novi in mladi ljudje, ne čaka torej tržaške Slovence nič dobrega. Bartoli bo tudi v bodočnosti gluh in slep za upravičene zahteve naše manjšine.

Izid petkovega glasovanja je vsekakor močno razburkal motne vode tržaškega političnega življenja. Vse kaže, da kriza mestnega sveta kljub vsemu ni še zaključena. Prve težave se bodo začele že na bodočih sejah, ko bo Bartoli, ki v občinskem svetu nima večine, predložil mestnim očetom proračun.

NOVA JAVNA DELA V NABREŽINSKI OBČINI

Te dni je občinska uprava prejela obvestilo, da so oblastva odobrila precej javnih del v vrednosti 16 milijonov lir. Važno se nam zdi podčrtati, da se bodo s tem denarjem asfaltirale vse vasi, ki so že leta čakale na to nujno potrebno javno delo. Gre zlasti za Slivno in Cerovlje, kjer bodo uredili in asfaltirali vaške poti ter zgradili občestne zidove. Za ta dela je določenih 5 milijonov lir. Nadaljnji 3 milijoni so namenjeni za ceste iz Šempolaja v Praproto, ki so jo pred nekaj leti povsem preuredili in razširili. Sedaj pride na vrsto tudi Stara vas v Nabrežini, kjer bodo potrošili 2 milijona za asfaltiranje tamkajšnjih poti. Dva milijona sta končno določena za Štivan in Sosljan. V Štivanu bodo asfaltirali ceste do župne cerkve in pot vzdolž vodovoda.

V Devinu bodo izpopolnili greznične naprave, in sicer zaenkrat le od vaškega trga do zadnjih hiš ob cesti proti Sosljanu. Za to delo mislijo potrositi 2 milijona. S tem nakazilom sta bila občinski upravi dodeljena še dva milijona za zgradnjo novega kopaljšča v Nabrežini, ki bo skupno stalo okrog 9 milijonov. Sedem jih je bilo nakazanih že v zadnjem gospodarskem načrtu.

OPČINE

Openski prosvetni dom je eden največjih slovenskih kulturnih hramov na Tržaškem, a tudi najbolj zanemarjen. To velja tako za

njegovo notranjščino kot zunanjščino. Zlasti zunanjščina je tako zanemarjena, da mora biti vsakega openskega Slovence sram. Z umazanih zidov odpada omet, da je dom ves lisast. Poleg tega so postali njegovi zidovi nekak javen prostor za nalepljanje vsakovrstnih lepakov, tudi takih, ki nimajo s prosvetnim delom nič skupnega.

Žalostno je, da je bil dom takrat, ko je služil fašistom, v boljšem stanju. Pred nekaj leti so ga hotela oblastva odvzeti Slovincem in ga dodeliti Italijanom, a se je slovenska javnost temu uprla in dosegla, da je ostal slovenski. Vendar tak, kot je danes, je kaj žalostno spričevalo naše kulturnosti in zlasti kulturnosti tistih, ki ga upravljajo. Ali je res tako težko urediti dom od zunaj ter ga lepo prebarvati, nato pa skrbeti za čistočo zidov? V njem je precej predstav in prireditve, torej je tudi nekaj dohodkov. A marsikak openski Slovenec bi rad tudi kaj prispeval, da bi dobil Prosvetni dom podoba, ki bi bila Openscem v ponos. Vsekakor je treba nujno nekaj storiti, da se rešimo te kulturne sramote. S svojo zanemarjenostjo in neurejenostjo, ki vladata vsenaokrog poslopja, kviri danes dom tudi estetsko podoba vsega okolja.

Posebni članek bi zaslužila njegova notranja zanemarjenost in revščina, po kateri ni mogoče drugega sklepati, kot da nam je Slovincem na Tržaškem prav malo mar kulturo. In to je na žalost najbrž tudi res. Zakaj smo se potem potegovali, da ostane dom naš?

Upamo, da se bodo ljudje, ki so odgovorni za upravo in ureditev doma, končno le zganili in pokazali malo več skrbi zanj.

Openc

BARKOVLJE

Če gledaš na Barkovlje iz katerekoli razgledne točke, ti pade v oči pomanjkanje cest, ki bi vezale spodnjo Miramarsko cesto z gornjo Proseško. Sicer je nekaj cest, ki zapuščajo spodnjo, a se vsaka konča nekje na sredini hriba in ne dospè nikdar do vrha. Taka je Bovedska cesta, ki se začne pri barkovljanskem pokopališču, ravno taka je tista, ki gre mimo cerkve in bi se morala končati za Paleževino, a se ustavi že pri železniški progi. Tretja in zadnja je pa tista, ki bi te morala pripeljati v Pancerovec in k Fričem, a se konča že pod železniškim mostom.

Zato smo Barkovljani polni klancev, nadomeščujočih moderne vozne poti. Kakor pred sto leti, samo z razliko, da so klanci povečini električno razsvetljeni, in to tudi taki, ki so prepuščeni domači oskrbi. Hodi ti po takih v deževnem vremenu ni ravno prijetno.

Kako naj pride Rdeči križ do bolnika, ki potrebuje nujne pomoči? In kako naj dospejo ognjegasci do hiše, če gori? Požar ne bi uničil samo tiste hiše, ampak tudi druge, ki so z njo strnjene v eno samo stavbo.

Naša občina najde vedno denarja, ko gre za zidanje ezulskih naselij po naši zgornji okolici, za nas so pa blagajne vedno prazne.

Za razširjenje Bovedske ceste so bili, kakor se govori, storjeni že vsi koraki in je občina na to delo tudi pristala, a kljub temu smo tam, kjer smo bili pred letom. Bojimo se, da bo prav gotovo minilo še mnogo časa, preden se bo v Barkovljah v tem pogledu kaj spremenilo.

MRAZ NA PRAGU — POLETJA

V noči med soboto in nedeljo je vso Tržaško obiskala naša stara, a nič kaj zaželena znanka — burja. Na njeno divjanje smo sicer navajeni, vendar nihče ne pomni, da bi bilo maja kdaj prej tako slabo vreme. Burja traja že več dni. V nedeljo popoldne je njena moč tako narastla, da so v Trstu zabeležili sunke, hitre do 115 km na uro. Po vsej deželi je povzročila veliko škodo na drevju, trtah in ostalih pridelekih, v mestu pa je celo izrila dve občestni drevesi, ki sta poškodovani električne žice ter povzročili kratek stik. Vsa bližnja okolica je ostala brez luči. Eno drevo je padlo na neki avtomobil. Poleg tega je še deževalo, tako da je temperatura od 20 stopinj prejšnjega tedna nenadno padla na 8 in pol stopinje nad ničlo. Tržačami so zaradi slabega vremena morali v nedeljo ostati doma in so tudi morali odložiti mnoge prireditve.

FERNETIČI

Naša vas je majhna, a postaja zaradi tukajšnjega mednarodnega mejnega prehoda čedalje bolj važna. Skozi vas potuje zlasti ob nedeljah in praznikih ogromno ljudi, vsak dan pa vozijo številni tovorniki in avtobusi. Nujno je zato potrebno, da se tudi naše naselje vskladi z novim položajem, se pravi, da se mu preskrbijo vse tiste tehnične naprave, ki jih zahteva velik blagovni in osebni promet po obmejnem prehodu. Tu mislimo predvsem na javno telefonsko govorilnico, ki je še nimamo, čeprav smo jo že neštetokrat zahtevali. Ta naprava bi bila pri nas zdaleč bolj potrebna kakor v kaki zakotni kraški vasi, kamor so jo že zdavnaj napeljali samo zato, ker so bili njeni zastopniki glasnejši in številnejši. Tudi javna električna napeljava bi se lahko izpopolnila vzdolž državne ceste.

Naj se danes prvič dotaknemo tudi vprašanja, ki zanima ogromno večino naših vaščanov. Fernetiči spadajo, kakor znano, pod repentaborsko župnijo. Ker v vasi ni cerkve, morajo verniki k službi božji na Tabor, ki je pa precej daleč. Zato mislimo, da bi bilo prav, če bi se v doglednem času zgradila pri nas tudi cerkev ali vsaj kapelica. K tej zadevi se bomo enkrat prihodnjic povrnili ter natančneje pisali, kako si stvar zamišljamo. Upamo, da bodo pristojna oblastva pokazala vsaj toliko razumevanja, kakor ga kažejo, ko gre za gradnjo novih cerkva v mestu.

SOLSKE PRIREDITVE

Osnovna šola v ZGONIKU bo imela v nedeljo, 9. junija, ob 19. uri na cerkvenem dvorišču zaključno prireditev. Na sporedu je pravljčna igra v treh dejanjih »Kekec«.

Osnovna šola v NABREŽINI priredi v nedeljo, 9. junija, ob 19. uri v kino dvorani pravljčno igro »Sneguljšica«.

V nedeljo, 2. junija, ob 17. uri prireditelj učenci osnovne šole v MAVHINJAH v dvorani g. Terčona pravljčno igro »Siroto Jerico«.

Dne 2. junija bo v SESLJANU ob 17. uri zaključna šolska prireditev. Na sporedu so šaloigra, recitacije in petje.

Šola v SALEŽU priredi v nedeljo, 2. junija, ob 16. uri telovadni nastop, ki ga bodo spremljale recitacije in petje. Na sporedu so tudi šaljni prizori in — Zamorec.

Dne 9. junija bodo učenci iz ŠTIVANA in MEDJE VASI imeli ob 18. uri v medvejski šoli zaključno šolsko prireditev. Na sporedu so igre, recitacije, petje.

Šola v SEMPOLAJU priredi v nedeljo, 9. junija, ob 16. uri štiridejanko »Pepelka«. Sledijo ritmične vaje in petje.

Dne 9. junija bo tudi v GABROVCU ob 16. uri zaključna šolska prireditev. Na sporedu so igra »Dva gluha« ter razni prizori.

RAZSTAVE DESKIH IN ZENSKIH ROČNIH DEL: 2. junija v Nabrežini, v Štivanu, v Mavhinjah ter 9. junija v Gabrovcu.

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Pretekli četrtek je bila seja goriškega mestnega sveta, ki jo je vodil odbornik dr. Poterzio. V kratkem govoru se je spomnil pred nekaj dnevi umrlega slovenskega svetovalca dr. Karla Birse. Dr. Poterzio je z lepimi in edkritičnimi besedami pohvalil pokojnikovo prizadevanje za javno blaginjo in je v imenu občinskega sveta izrazil toplo sožalje vdovi in vsej pokojnikovi družini. Nato se je dr. Kacin zahvalil za priznanje, ki ga je predgovornik izrazil o pokojnikovem delu. Svetovalec g. Bratuž se je pridružil zgornjim izjavam in izrazil toplo željo, da bi čimprej prišlo do popolnega sodelovanja in mirnega sožitja med obmejnimi prebivalstvom in sosednima narodom, kar je bil življenjski cilj tudi pokojnega dr. Birse.

Nato je občinski svet z večino glasov potrdil izvolitev novega občinskega svetovalca učitelja g. Šuligoja Albina. Svetovalec Zucali in Batti sta zatem izrazila željo, da bi se razpravljalo o prosti coni, ker je to vprašanje za mestno gospodarstvo odločilnega pomena. Dr. Poterzio je izjavil, da bodo o tem razpravljali na prihodnji seji, ki bo še ta teden.

Precej dolga obravnava je zatem nastala zaradi spremembe pravilnika o trgovini na drobno, posebno pa o prodaji sadja boljše vrste. Predlagane spremembe je občinski svet potrdil soglasno.

Prav tako soglasno so svetovalci odobrili otvoritev sedmih delovišč za leto 1957/58. Za izvedbo načrta naj bi občina prispevala nekaj nad 19 milijonov, vlada pa okoli 25 milijonov lir.

Nato je občinski svet odobril tudi izdatek 18 in en četrt milijona za zvišanje ljudske šole v ulici Leopardi; v ta namen bo občinska uprava najela 15 milijonov lir posojila, ostale 3 milijone in 250 tisoč bo pa krnila iz tekočega proračuna.

Z OSLAVJA

Novi občinski gradbeni načrt, ki ga bo v letu 1957/58 v mestu samem in v njegovi okolici izvedlo sedmero delovišč, predvideva tudi obnovo ceste, ki vodi iz Grojne pod Ščednom na Gornje Oslavje. Ta sklep je razveselil vse prebivalstvo prizadetih krajev in tudi goriške meščane, ki bodo tako imeli še eno lepo cesto za svoje nedeljske izlete.

V ponedeljek preteklega tedna se je 9-letni Franko Drufovka odpeljal na kolesu v trgovino. Med vožnjo pa se je prevrnil in si pri padcu precej hudo poškodoval levo nogo. Avto Zelenega križa je dečka takoj odpeljal v goriško bolnico in upamo, da bo v nekaj dneh popolnoma okreval, kar mu vsi iz srca želimo.

IZ ŠTANDREŽA

V ponedeljek preteklega tedna so pri nas slovesno otvorili podružnico goriškega kmetijskega konzorcija. Prebivalstvo Sovodenj in Štandreža, ki se bo odslej rado posluževalo nove podružnice, je zadovoljno, vendar se mu zdi pošteno in naravno, da poskrbi uprava konzorcija poleg italijanskega tudi za slovenski napis na poslopju podružnice.

Zvedeli smo, da je mestni upravni odbor v torek preteklega tedna med drugim sklenil, da bo občina poskrbela za razsvetljavo ulice Monte sei busi, ki je doslej životarila v temi. Občinski svet v Gorici pa je na zadnji seji v

četrtek preteklega tedna odobril, da se bo izvedla kanalizacija na Rojeah med ulicama Carso in Pola.

V soboto sta se poročila trgovec in gostilničar Tomšič Milan iz Sovodenj in Sonja Rušjan iz Štandreža. Novoporočencema, ki sta oba sinova zavednih slovenskih družin, želimo obilo božjega blagoslova, veselja in zadovoljstva v novem življenju.

SOVODNJE

Pred nekaj dnevi je naša občinska uprava dobila iz Rima odlok, ki jo pooblašča, da lahko najame 2.790.000 lir posojila za kritje primanjkljaja iz leta 1956. Naši revni občini je treba res pomagati, da se postavi na zdrave gospodarske temelje in reši primanjkljaje v proračunih. Če je bogatejša Gorica s pomočjo proste cone smela izravnati svoj proračun, je le pravično, da se isto dovoli naši občini. Država naj poleg tega asfaltira cesto iz Gorice v Zagraj, saj vsak otrok lahko vidi, da služi splošnemu in ne le občinskemu in pokrajinskemu prometu.

IZ DOBERDOBA

Naša občina popravlja cesto, ki vodi k orožniški postaji. Delavci bodo plačani deloma iz sklada za zimsko pomoč, 30 tisoč lir pa bo občina prispevala iz svojega proračuna. Prav tako urejujejo tudi občinsko cesto proti Vrhu. Ta pot je bila v zelo slabem stanju in prav je, da se čimprej popravi. Za njeno obnovo je določenih 40 tisoč lir.

JAMLJE — DOL

Pretekli teden je bil pri nas strokovnjak goriškega katastrskega urada, ki je pregledal že mnogo zemljišč na Paškišču in pri Vižintinih ter svoje delo nadaljuje tudi ta teden. Gre namreč za to, da se kataster uredi tako, kot odgovarja dejanskemu stanju. Saj danes marsikateri posestnik plačuje n. pr. davek od travnika, ki se je pa zaradi vojnih dogodkov spremenil v pašnik. Doslej pa bodo kmetje plačevali tisti davek od svojih zemljišč, ki odgovarja njihovi resnični vrednosti. Ob tej priliki so bili kmetovalci obveščeni tudi o pogajanjih med Italijo in Jugoslavijo, da se sklene dogovor, na podlagi katerega naj bi bila zemljišča, po katerih teče državna meja, oproščena vsakega davka. Baje bodo to stvar uredili že do jeseni.

TRŽIČ

V soboto predpreteklega tedna je goriški prefekt dr. Giacinto Nitri prvič uradno obiskal naše mesto. Pred občinskim domom ga je pozdravil župan senator Rizzatti. Pri sprejemu so bili navzoči vsi občinski odborniki in številni svetovalci ter precej občanov. Gospod prefekt si je temeljito ogledal občinske urade, zlasti tehnični oddelek, kjer so ga zanimala cestna, gradbena in urbanistična dela.

PEVMA

GLASBENO — KULTURNA PRIREDITEV

Prireditve cerkvenega pevskega zbora, ki je bila 25. in 26. maja na okusno urejenem odru Mikluševe dvorane, je potekala v vzornem redu in ob veliki udeležbi občinstva. Kulturnega dogodka smemo spet enkrat biti veseli in imamo za to mnogo razlogov. V posameznih točkah sporeda so pokazali lepe

sposobnosti mešani zbor, mladinski zbor ljudskošolskih otrok, moški tercet, ženski duet in recitatorica ter igralci.

Dvakrat nabito polna dvorana, vidna zbravnost in zanimanje občinstva, smisel prirediteljev za sestavljanje sporeda in za improvizacijo, njihova dobra volja in resnost pri delu, vse to je zgovoren dokaz, da je narodno-kulturno delo pri nas še vedno in kljub mnogim oviram živa in nujna potreba in da ne bo kar tako na lepem zamrlo. Posebno razveseljiv je za nas uspešni nastop pevskega številnega mladinskega zbora.

Cerkvenemu pevskeemu zboru in njegovemu vodstvu naj gre naša zahvala ter mu želimo še mnogo nadaljnjih uspehov.

IZ PODGORE

Svoj čas smo poročali, da je goriški mestni svet sklenil, da bo uredil in olepšal prostor pred župnijsko cerkvijo in okoli nje. V ta namen je že v februarju odobril znesek okoli 400 tisoč lir. Na prefekturi so že odobrili gradbeni načrt in zato upamo, da bodo javno delo v kratkem začeli in ga končali.

Tudi dela na našem prevažnem mostičku čez Sočo gredo h kraju, čeprav so v zadnjem času zelo počasi napredovala. Zdi se, da bo promet po njem odprt v juniju.

IZ ŠTMAVRA

Tudi naša vas je bila od mraza in slane hudo prizadeta. Posebno veliko škodo so pretrpeli lastniki zemljišč v spodnjem delu vasi; ob Pevmici je uničen ves pridelek na trti, sadnem drevju, zlasti še na češnjah in breskvah, na sočivju in povrtini. Tu ne bodo imeli letos niti ene češnje niti ene breskve in skoro nič povrtine in sočivja.

POMOČ KMETOVALCEM

Razni svetovalci pokrajinskega in mestnega sveta so vložili na predsednika dr. Culota in župana dr. Bernardisa pismene zahteve, naj oba sveta čimprej razpravljata o potrebi hitre in učinkovite državne pomoči obupanim kmetovalcem, ki sta jim majski mraz in slana uničila ponekod skoro ves letošnji pridelek. Še vedno velja reklo, da dvakrat da, kdor hitro da. Zato bosta oba naša parlamenta o tem prevažnem vprašanju razpravljala še ta teden.

Medtem je tudi Zveza neposrednih kmetovalcev pozvala Goriško trgovinsko zbornico, naj skliče sestanek svojega kmetijskega oddelka. Zbornica je odgovorila, da se je že zanimala za škodo, ki sta jo povzročila mraz in slana. Še vedno pa čaka na natančno ugotovitev škode, kar pa je dolžnost Kmetijskega nadzornišva.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje 1 t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠKODA V BENEŠKI SLOVENIJI

Pred nekaj dnevi so strokovnjaki videmskega Kmetijskega nadzornišтва pregledali škodo, ki jo je povzročil v goratih krajih Beneške Slovenije sneg, v dolinah pa mraz in slana. Škoda je mnogo večja, kot se je prvotno mislilo. Posebno pa jih je začudila škoda, ki jo je pretrpelo prebivalstvo iz Klinj. Tu je uničenih veliko trt in sadnega drevja in tudi pšenice in koruze. Ves pridelek je popolnoma uničen. Kmetovalci so pšenico poželi in z njo nakrmili živino, ker bi drugače prišli še ob to korist.

IZ ČEDADA

Videmska hranilnica je razpisala natečaj za tiste dijake, ki so napisali najboljšo nalogo o varčevanju. Naloga je pregledala posebna komisija, ki jo je imenovalo šolsko skrbništvo. Med učenci, ki so dobili drugo nagrado, in sicer hranilne knjižice po 2000 lir, jih je precej iz Beneške Slovenije, posebno iz Brda, Prapotnega, Fojde, Prosnida, iz Tramora pri Dreki, Topolovega, Tarčenta in Rezije.

Tudi letos je ministrstvo za kmetijstvo razpisalo natečaj za povečanje donosnosti zemlje. V ta namen je za videmsko pokrajino določilo 5 milijonov nagrad. Prošnje rešuje Kmetijsko nadzornišтво v Vidmu.

Čitatelji Novega lista že dalj časa vsaj po imenu poznajo najstarejšega beneškega Slovenca Jusiča Josipa, saj smo o njem že nekajkrat pisali. Pred nekaj dnevi je kljub svojima 102 letoma poromal na Staro goro pri Čedadu, a ne peš, kot je v svojem dolgem življenju že mnogokrat storil, marveč v avtomobilu. Ob tej priložnosti so tehniki radijske in televizijske službe posneli nekaj starčevih slik in izjav, ki so jih nato predvajali v soboto ob 17. uri v oddaji »Sorella radio«. Prav tako so storili tudi s petjem dijakov slovenske strokovne šole iz Gorice, ko so pred kratkim obiskali priljubljeno svetišče.

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Številke večkrat jasneje in glasneje govore kot besede. Tako nam na primer bedno stanje Beneške Slovenije in njenih dolin prav živo stopi pred oči, ako ugotovimo, da je bilo pred skoro 50 leti v naši deželi kar 4.300 prebivalcev več kot leta 1951. Če pomislimo, da so naši kraji doživeli nazadovanje v dobi velikega porastka skoro povsod drugod po Italiji, razen v Karniji, je to število še toliko bolj kričeče. Kaj pa naj rečemo o padcu slovenskega prebivalstva v letih od 1951 do danes, ko so se nekatere vasi skoro izpraznile! V zadnji številki Novega lista smo navedli primer občine Gorjani, kjer se je od 927 volivcev, vpisanih v volilnem seznamu, izselilo kar 492. Takih primerov bi lahko navedli še več.

Padec prebivalstva je znak bede in dokazuje, da naši ljudje ne morejo živeti na domačih tleh. Večina naših prebivalcev je primorana iskati zaslužka v tujem svetu in ta divji beg z domače grude imajo še za veliko srečo, ker jim je bila za časa fašizma celota pot zaprta.

Začudeno se vsi sprašujemo, kako je mogoče, da se za ta strahotni pojav odgovorna oblastva prav nič ne zmenijo. Saj doslej niso proti temu prav nič učinkovitega ukrenili. Skrajni čas je, da se oblastva zganijo, če nočejo vzeti na svojo vest težke odgovornosti, da ne bo v nekaj desetletjih ne duha ne sluha o Slovencih v videmski pokrajini.

Zvedeli smo, da bosta občinska tajnika Tomazetič iz Dreke in Maršcu iz grmiške občine odpuščena iz službe, ker nista položila predpisanega izpita. Njuni mesti bosta zasedla nova tajnika, ki pa ne znata prav nič slovensčine. To bo res udarec za prebivalstvo prizadetih občin. Naši župani bi se morali pobrigati, da bi za tajnike bile imenovane le osebe, ki znajo govoriti z ljudmi v domačem jeziku.

IZ FOJDE

Za časa majskega mraza je v naši okolici padel toplomer na pet stopinj pod ničlo. V gorskih vasicah je zapadlo precej snega, vso okolico pa je hudo poškodovala slana. Škoda je za naše revne gospodarske razmere naravnost ogromna, saj znaša nad 50 milijonov lir. Zelo hudo so trpele trte, prišli pa smo tudi ob vso koruzo in krompir, ki je za nas vsakdanja hrana. Od časa zadnjega mraza kmetje ponoči kurijo na poljih, da bi z dimom preprečili morebitno novo slano ter rešili vsaj, kar je ostalo. Kmetje z obupom gledajo v bodočnost in muči jih strašna skrb, kako bodo prebili to hudo leto. Naša občinska uprava je vlado naprosila za pomoč, ki naj bi se razdelila vsaj med najbolj potrebne kmete.

IZ RAJBLJA

Po nenadni smrti spoštovane gospe Marije Valas je pred nekaj dnevi prav tako nepričakovano umrl rudarski upokojenec Miscoria. Dan pred smrtjo je bil še pri čevljarju, zvečer pa mu je postalo slabo in je ponoči umrl, potem ko je bil previden s svetimi zakramenti. Sinovom, vnukom in pokojnikovim sorodnikom izrekamo svoje sožalje. Pokojniku naj pa sveti večna luč.

V predpreteklem tednu bi se pri nas prav kmalu dogodila smrtna prometna nesreča. S Predila v Rajbelj sta se v avtomobilu vračala orožniški brigadir ter slovenski rudar France Černuta iz Loga. Na zadnjem ovinku blizu Rajblja je pa avto zdrknul s ceste ter se prevrnil. Brigadir se je pobil po glavi, medtem ko si je rudar pri padcu zlomil nekaj reber ter potolkel po obrazu.

Že dolgo pa nismo imeli v Rajblju toliko porok med Slovenci kot v zadnjih dneh, saj so se kar štirje fantje ojunčili in stopili v zakonski stan. Novoporočenci so Kravanja Mirko, Klavora Hanzl, Krajnik Roman, in Novak Jožef. Razen Krajnika pa so vsi ostali vzeli italijanske neveste.

Bred 100 leti

16

R.B.

Mnogi naši kraji, ki so živeli od železne obrti, so zato precej trpeli. Prav tako je pešalo tudi mlinarstvo, ker so zlasti primorski trgovci dobivali cenejšo moko iz Ogrske preko Reke.

Naše ceste, posebno predilska in tista iz Trsta čez Sežano, so bile v starih časih polne težkih vozil »parizarjev«; prednje so bili vpreženi močni pingavski konji, ki so se kar svetili v medenasto okovanem obrzdju. Poleg so pa postavni vozniki prešerno pokali z biči in cvenkljali v žepih s tolarji in goldinarji. Voznik biti in vozariti s Trsta na Du naj je bila pred sto leti najiminenitnejša obrt.

Ko je pa obrt propadla in ni bilo več kupčije, niso več škripali težko obloženi vozovi po naših cestah. Stare furmanske romantike je bilo še bolj konec, odkar je začela teči iz — Trsta na Dunaj — železnica.

O bogatinih in revežih

Zanimivo je, da so takrat začele propadati tudi stare občestne furmanske krčme, ki so bile nekako to, kar so danes avtobusne postaja-

van denar in tako je vrednost papirja padla pod kovinsko veljavo. Okrog leta 1854 do 1857 je nastalo zlasti na vaseh veliko število revežev, ki niso niti za davke zmogli. Na drugi strani so pa bili bogatini, ki so na varnem hranili zlate cekine in srebrne goldinarje. Tudi državni dolg je do leta 1859 narastel na 1300 milijonov goldinarjev.

Država je skušala dvigniti vrednost denarja z državnim posojilom. Sprva je bilo rečeno, da je prostovoljno, v resnici je pa finančni minister kar odmeril, koliko tega »prostovoljnega« posojila mora vsaka kronovina oddati. S prižnic in po uradih so morali nagnjati ljudi, naj opravijo svojo domoljubno dolžnost ter dajo državi na razpolago prihranjeno zlato in srebro v kovancih.

Toda ljudje niso bili več tako nespametni, da bi podpirali večne vojne, velikansko število uradništva in zmeraj rastoče stroške cesarske hiše. Kakšno razpoloženje je bilo med ljudstvom, kažejo razni lepaki, ki so se pojavljali takrat po deželi. Na enem teh je bila zapisana zgodba o bogatinu, ki da bo teže prišel v nebesa, kot pa kamela skozi šivankino uho. Potem na nadaljuje: »Naš gospod cesar prav gotovo hočejo, da bi mi vsi v nebesa prišli, ker nas hočejo denarja oropati in nas za reveže narediti«.

Ker sta propadali obrt in trgovina, se je omajalo tudi zaupanje v vrednost denarja. Vlada je takrat dala v obtok papirnate bankovce. Ljudstvo, zlasti kmetje pa so manj cenili papirnati denar kot srebrnike in kovance, ki so zato zginjali v varne nogavice. Celotno drobšč je zmanjkal, tako da so bankovce na polovico ali celo četrtno trgali. Državna banka ni več zmogla menjati bankovcev za ko-

van denar in tako je vrednost papirja padla pod kovinsko veljavo.

Okrog leta 1854 do 1857 je nastalo zlasti na vaseh veliko število revežev, ki niso niti za davke zmogli. Na drugi strani so pa bili bogatini, ki so na varnem hranili zlate cekine in srebrne goldinarje. Tudi državni dolg je do leta 1859 narastel na 1300 milijonov goldinarjev.

Država je skušala dvigniti vrednost denarja z državnim posojilom. Sprva je bilo rečeno, da je prostovoljno, v resnici je pa finančni minister kar odmeril, koliko tega »prostovoljnega« posojila mora vsaka kronovina oddati. S prižnic in po uradih so morali nagnjati ljudi, naj opravijo svojo domoljubno dolžnost ter dajo državi na razpolago prihranjeno zlato in srebro v kovancih.

Toda ljudje niso bili več tako nespametni, da bi podpirali večne vojne, velikansko število uradništva in zmeraj rastoče stroške cesarske hiše. Kakšno razpoloženje je bilo med ljudstvom, kažejo razni lepaki, ki so se pojavljali takrat po deželi. Na enem teh je bila zapisana zgodba o bogatinu, ki da bo teže prišel v nebesa, kot pa kamela skozi šivankino uho. Potem na nadaljuje: »Naš gospod cesar prav gotovo hočejo, da bi mi vsi v nebesa prišli, ker nas hočejo denarja oropati in nas za reveže narediti«.

(Nadaljevanje prihodnjic)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slovenska gimnazija na Koroškem

Avstrijska poročevalska služba APA, ki prejema svoje vesti iz uradnih virov, je objavila te dni obvestilo, da je prispel iz prosvetnega ministrstva v Celovec odlok, ki odreja ustanovitev slovenske gimnazije za prihodnjo jesen. Začeli bodo s poukom v prvem, drugem in tretjem razredu. Slovenska gimnazija v Celovcu bo imela svoje prostore v novem poslojpu realke v Radetzkijevi ulici, ki je bilo lani izročeno svojemu namenu. Vodstvo manjšinske srednje šole je poverjeno prof. dr. Jožetu Tischlerju, ki je po službenih letih najstarejši slovenski srednješolski učitelj na Koroškem. Učni načrt se bo le malo razlikoval od načrtov na drugih gimnazijah. Nemščina bo prvi obvezni tuji jezik in ga bodo poučevali prav toliko ur kot slovenščino. Proforski zbor se bo sestajal iz učnih moči, ki že poučujejo na raznih koroških srednjih šolah in učiteljskišču.

Tako avstrijska poročevalska služba APA. Koroško slovensko glasilo »Naš tednik — Kronika« pa pravi v svojem komentarju k novici: »Na novi gimnaziji nemščina ne bo »tuj jezik«, temveč bo v smislu učnega načrta obenem s slovenščino učni jezik in se bo v njem poučevala polovica vseh učnih predmetov. Vobče nemščina na Koroškem in zato tudi na novi slovenski gimnaziji, ki bo avstrijska državna učna ustanova prav tako, kot so istovrstne šole z zgolj nemškimi učnimi jeziki, ni in ne more biti tuj jezik, ampak obenem s slovenščino deželni jezik. Prav tako je po državni pogodbi slovenščina tudi priznana kot uradni jezik poleg nemščine v slovenskih in jezikovno mešanih krajih. Glavna značilnost in prednost novega učnega zavoda bo prav v tem, da se bodo na njem dijaki naučili v popolni meri obeh deželnih in uradnih jezikov.«

Tednik tudi poroča, da bodo sprejemni izpiti za slovensko gimnazijo 8. julija.

»Novi list« pristržno čestita koroškim Slovencem k novi pridobitvi, za katero so se tako dolgo in vztrajno potegovali. V ustanovitvi slovenske gimnazije na Koroškem vidimo začetek lepših časov za onotno slovensko manjšino, katere največja šibkost je bila in je še prav v tem, da ni imela dovolj slovenskih izobražencev, čemur je bilo krivo prav pomanjkanje slovenskega, zlasti še srednjega šolstva. Tako je koroška mladina v nemških šolah spoznavala samo nemško kulturo, o slovenski pa je zvedela le malo ali nič. Mnogi starši, sploh niso dajali otrok študirati, ker so jim hoteli prihraniti težave tuje šole. Pomanjkanje slovenske izobražene plasti pa je v ljudstvu vzbujalo občutek manjvrednosti, saj so kmetje in delavci v vsakem izobraženem in bolj oblečenem nepoznanem človeku, ki je zašel mednje, takoj videli pripadnika tuje narodnosti. To se bo zdaj prav gotovo izpremenilo. Slovenska Koroška bo dobila lepo število mladih, idealnih dijakov in dijakin, ki jih ne bo več sram slovenskega jezika in slovenske kulture. Iz njih bo zrastle najprej tenka plast slovenskih izobražencev, ki pa se bo s časom vedno bolj krepila ter razgibala tudi svojo okolico.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE — TRST
V soboto, 1. junija, ob 20.30 v Prosvetnem domu v Sv. Križu — v nedeljo, 2. junija, ob 17. uri na Kontovelu — v torek, 4. junija, ob 20.30 v Šklednju

John Steinbeck

»2 I V I P L A M E N«

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V TRSTU
prredi v nedeljo, 2. junija, ob 17. uri v dvorani na stadionu »Prvi maj«

»REVIJO FOLKLORNIH PLESOV«

Sodelovale bodo folklorne skupine iz Brega, z Opčin, iz Rojana-Skorklje, Gorice in Sovodnj. Vstopnice bodo v prodaji v tržaški knjigarni, ul. Sv. Frančiška 20 ter v nedeljo pri blagajni na stadionu.

SOLSKA AKADEMIJA

Učenci svetoivanske, barkovljanske, katinarske in rojanske osnovne šole vabijo na šolsko AKADEMIJO s pestrin sporedom, ki bo v soboto, 1. junija, ob 18. uri na stadionu »Prvi maj« pri Sv. Ivanu.

Vstopnice/dobite na vseh omenjenih šolah ter eno uro pred začetkom predstave pri blagajni dvorane.

S tem pa se bodo obenem začeli boljši časi za vse slovensko prosvetno življenje na Koroškem, ki bo dobilo z novimi mladimi silami tudi novega zagona.

Prepričani smo, da bodo zavedni koroški Slovenci storili vse, da si obvarujejo in čim bolj okrepe svojo gimnazijo, tako da bo zadobila tisto vlogo v slovenskem življenju na Koroškem in zlasti pri širjenju slovenske kulture ter pri vzgoji učeče se mladine, kot so jo slovenske gimnazije že od nekdaj imele. Vendar nad slovensko gimnazijo na Koroškem mora bdeti tudi vsa ostala slovenska javnost in ji pomagati, kolikor bo največ mogoče.

V informacijo naj še navedemo, da se je lani, ko je bilo pričakovati, da bo ustanovljena slovenska srednja šola, prijavilo za prva dva razreda že do marca 65 deklet in fantov. To število je pomnilo jamstvo za dober razvoj slovenske gimnazije na Koroškem. Upati je, da bo zdaj, ko je gimnazija res tu, število še preseženo.

V našem uredništvu se je zgledil Tržačan in nas naprosil, naj objavimo, da bo vzel prihodnje počitnice za mesec dni v vso oskrbo tistega učenca ali učenke slovenske gimnazije na Koroškem, ki bo tega najbolj potreben in ki bo dobro izdelal tretji razred. Zagotovil mu bo resnično prijetne počitnice v Trstu.

Upati je, da bo ta Tržačan našel posnemaice.

•••

Čelo Pertot v švedski reviji

Ugledna švedska revija za umetnost »Konstryv«, ki izhaja v Stockholmu, je posvetila v zadnji številki šest strani (od 48-ih) našemu nabrežinskega rojaku kiparju Celu Pertotu. Pertot živi, kot znano, že več let v Stockholmu, kjer se je tudi poročil z izobraženim dekletom iz Laponske. Članek je podpisan samo z začetnicama B. L., a ga je verjetno napisal sam urednik in izdajatelj revije Bo Lindwall. V njem pove, da je 33-letni kipař doma iz Trsta in da je po rodu Slovenec; študiral pa da je v Italiji in na Dunaju. V svoji kiparski umetnosti navezuje na moderno italijansko kiparstvo. Pri ustvarjanju kaže globoko spoštovanje do umetnega rokodelstva, kar dokazuje predvsem s svojo spretnostjo vlijanja v bronu, o čemer tudi vodi tečaje na Umetnostni akademiji in na Umetnostni strokovni šoli v Stockholmu. Zадnja leta dela svoje odlivke v bronu v starodavni zlatarski delavnici v Skansenu. Tam je, kot znano, znameniti švedski narodni muzej na prostem, ki prikazuje nekdanji slog švedskih stavb in sploh podoba nekdanjega življenja na Švedskem.

Članek nato obširno opisuje Pertotovo tehniko odlivanja v bronu. Članek je ilustriran s 14 slikami, ki prikazujejo Čelo Pertota pri odlivanju in dokončni odlitek nekega njegova kipa. Dve fotografiji sta priloženi na celi strani. Posnel jih je znani švedski umetniški fotograf Lennart Olson. Isti fotograf je posnel tudi fotografijo za naslovno stran revije.

To javno priznanje Celu Pertotu ponovno dokazuje, da si je znal mladi umetnik iz Nabrežine pridobiti v malo letih velik uspeh na Švedskem.

KULTURNE VESTI

* »Avstrijsko-jugoslovansko društvo« je organiziralo 24. maja zvečer v veliki dvorani Trgovinske zbornice v Celovcu predvajanje slovenskega filma »Dolina miru«. Vstop je bil prost. To je bil nov razveseljiv korak h kulturnemu zblizanju med Koroško in Slovenijo.

* Te dni se je poročil v Encelni vasi na Koroškem prvi mladi par, ki se je poslužil svoje naravne in zdaj tudi v avstrijski državni pogodbi potrjene pravice ter zahteval izvedbo civilnega akta v slovenščini, kar je tudi dosegel. To je bil sin Kavhove družine, Jožej Urank, s svojo nevesto.

* Pretekli teden so bili na obisku pri radiu Ljubljana zastopniki italijanskega radijsko-televizijskega omrežja. Italijansko odposlanstvo je vodil pooblaščen delegat upravnega odbora RAI Rodinò. Po obisku v Ljubljani je bila na Bledu konferenca italijanskih in slovenskih zastopnikov. Na njej so razpravljali o sodelovanju med slovenskim in italijan-

Akademije in razstave slovenskih šol

Bliža se zaključek šolskega leta in z njim vred cela vrsta akademij, ki jih bodo priredile slovenske šole na našem ozemlju, posebno še osnovne, kar je prešlo že nekako v izročilo. Nekatere šole bodo priredile akademije s pestrin programom, ki bo obsegal recitacije, nastope šolskih pevskih zborov in šaljive prizore. Druge so se učitelji še bolj potrudili in naštudirali z otroki prave mladinske igre, ki bodo pripravile obilo veselja in zabave malim in velikim. Skoro vse šole pa prirede tudi razstave, na katerih bodo prikazale najlepša ročna dela in risbe gojencev.

Opozarjamo bralce na te prireditve in razstave, ki so sicer namenjene predvsem staršem in sorodnikom otrok, da vidijo, česa se je deca naučila v šoli in koliko je napredovala v zadnjem letu. Vendar bi se pa morala vsa slovenska javnost zanimati za naše šole in bdeti nad njihovim napredkom in nad tem, kakšno vzgojo uživa v njih naša mladina. Zato ne zamudite priložnosti in obiskujte te šolske prireditve in razstave, ki otiskovalca nikoli ne razočarajo, vedno pa mu pripravijo veselo presenečenje, ker najde v njih več, kot je pričakoval. S svojim obiskom boste razveselili naše šolarje, dali zadoščenje prizadevnim vzgojiteljem, sebi pa pripravili uro ali dve razvedrila.

»Človek ne živi samo od kruha« v italijanski

Ruski pisatelj Vladimir Dudincev je napisal roman z naslovom »Človek ne živi samo od kruha«, s katerim je postal na mah slaven, v tujini še bolj kot v Rusiji, kjer skušajo njegovo slavo malo »potlačiti«. V romanu je prikazal usodo mladega inženirja iz Sibirije, ki izumi zelo važno stvar, a se zaman trudi, da bi njegov novi stroj preizkusili in uporabili v gospodarstvu. Končno mu le uspe, da prepriča birokrate v Moskvi, da je stroj dober, a tedaj mu glavni med uradniki patent enostavno ukrade. Šele po hudih težavah in nevarnostih inženirju uspe, da uveljavi svoje pravice in še to le s pomočjo ženske, ki ga ima rada in sovjetskih častnikov, ki so spoznali koristnost njegove iznajdbe. Še prej pa je moral mladi inženir preživeti precej časa v ječi, obtožen izdajstva.

Roman je huda kritika sovjetske birokracije. Izšel je lani v moskovski reviji »Novy Mir«, ki je postala zdaj že redkost in jo prodajajo na črni borzi za visok denar. Na črni borzi so kupili številke, v katerih je izšel roman, tudi nekateri zahodni založniki, n. pr. nemška založba »Verlag der Sternbücher« v Hamburgu, in ga izdali. To so lahko storili, ker Sovjetska zveza ni članica bernske pogodbe o avtorskih pravicah. Kljub temu nalagajo dohodke, ki pritečejo Dudincevu od avtorskih pravic, v banko. Vprašanje pa je, kako bo prišel Dudincev do svojega denarja.

Ljudje, ki odločajo v sovjetski literaturi, so zahtevali od pisatelja, naj roman »popravi«, da bi Sovjetom ne bilo preveč nerodno, ako bi izšel v prevodih na tuje jezike. To je Dudincev res tudi storil, in v taki obliki je izšel roman v francoščini. V nemščini pa je izšel, kot rečeno, v prvotni obliki, in prav tako te dni tudi v italijanski pri založbi Garzanti. Naprodaj je tudi že v Trstu.

Zanimivo je, da je bil Vladimir Dudincev prej popolnoma neznan celo v Rusiji, zdaj pa je z romanom hipno postal eden najbolj slavni sodobni ruski pisatelj.

Verjetno je, da bo roman kmalu izšel tudi v slovenščini.

skim radiom in televizijo, ki pa je v Sloveniji še v povojih. Tem bolj prav ji bodo prišle italijanske izkušnje na tem področju.

* V Beogradu so imeli pretekli dni I. jugoslovanski festival otroške glasbe. Eno izmed tretjih nagrad je dobil pevski zbor neke mariborske gimnazije. Nagrajenih je bilo še več malih slovenskih glasbenikov.

* Dijak Edvard Saje iz 5. razr. slovenske višje realne gimnazije v Trstu je dobil na festivalu mladine Treh Benečij nagrado za slikarstvo. Dijak Saje je iz slikarske šole prof. Avgusta Černigoja. Dijak Pino Rudež z istega učnega zavoda pa je dobil nagrado za fotografijo.

* V kratkem oddeta zbor in orkester Slovenske Filharmonije iz Ljubljane na gostovanje v Italijo. Nastopila bosta v Bresci, Ascoli Picenu, Aquili, Mesini in Palermu. Na povratku bosta nastopila tudi v Trstu, in sicer na koncertu violinista Dejana Bravničarja in pianistke Damjane Bratuževe. Še prej pa bosta nastopila v Rimu za snemanje na trak za radijske oddaje.

GOSPODARSTVO

Vrtnar v juniju

Vrtnarji se zelo pritožujejo zaradi skode, ki jo povzročajo razni škodljivci, predvsem bramorji in strune. Ti izpodjedajo korenine, polži pregrizujejo mlade sajenice, razne bolhe in podoben mrčes pa uničujejo srčee cvetači in vsem kapusnicam.

Škoda, ki jo dela mrčes, se bo zelo zmanjšala, če bomo pred setvijo zemljo razkužili z geodrinom. Za 20 kv. metrov zadostuje 1/4 kg geodrina, ki ga razprašimo z žveplalnikom ali s kakšnim drugim razpraševalcem vrhu prekopane in z grabljami še ne poravnane zemlje. Proti bramorjem (podjedci, krtice, grillotalpa) učinkuje zastrupljeni riž. Ob vrodu v rove, ki jih bramor napravi v gredici in kjer podnevi spi, postavimo po kakih 10 zrn riža. Proti polžem — hišnikom in brez hiše — so najboljše sredstvo zastrupljeni otrobi, ki jih v malih kupčkih postavimo okoli gredice, predvsem pa na tisto stran, od koder polži prihajajo in kjer se podnevi skrivajo. Proti bolham in škodljivcem, ki uničujejo liste in kvarijo povrtnini srčeca, sta najbolj učinkovita gesarol za prašenje (s 5% DDT) ali pa tiogamma. Obe sredstvi učinkujeta tudi proti koloradskemu hrošču na krompirju, na jajčevcu (melancanah), papriki, paradizniku itd.

Na povrtnini se pojavljajo tudi listne uši — predvsem na mladem fižolu — ki jih uničimo s pripravki na podlagi tobaka (nicol, nicamon), z izvlečkom iz kvasijevih tršic ali pa z drugimi sredstvi, kot so carposan, toxfid itd. Gosenice, ki uničujejo liste kapusnic, zatremo tako, da jih poprašimo s tiogamma ali z gesarolom, kot smo že napisali za bolhe.

Veliko škodo na povrtnini povzroča tudi peronospora, ki je zelo podobna trtni. Škoduje predvsem krompirju, paradiznikom, papriki, jajčevcu in tudi zeleni (šelinu). Proti peronospori na povrtnini uporabljamo ista škropiva kot proti peronospori na trtah, le da so nekoliko bolj razredčena z vodo. Lahko pa uporabljamo tudi prah Caffaro, in sicer v 1% raztopini — 1 kg na 100 litrov vode — ali pa tudi v obliki prahu: mešanica iz 30% prahu Caffaro in 70 kg sadre (geso).

V juniju sejemo: še celo prvo polovico ali do Sv. Antona cvetačo ali karfijolo, potem brokole, pozni kapus in ohrovt (vrzote), endivije, radiče in cikorijske solate, korenček, tudi petršilj, kočke ali bučice in kumarice; sadimo še fižol za stročje, por, črni koren, redkvice, repico in črno redkev, blitev, lubenice — angurije, melone, šparglje itd.

Presajamo pa: paradiznike, papriko in melancane, por, zeleno (šelin), solate in poletno rumeno endivijo, ohrovt — vrzote in druge kapusnice.

Ali misliš s katramirano lepenko, listjem ali gnojem pokriti zemljo okoli paradiznikov in tudi druge povrtnine? S tem se rešiš plevela in ti ne bo treba toliko zalivati. Na vsak način pa imej pri rokah vedno pripravo za zalivanje, pletev, rahljanje in prigrabanje. Mlada povrtnina potrebuje mnogo vode, zato v trdi zemlji in med plevelom pa zelenjava ne uspeva.

Cvetličarjeva opravila

V začetku meseca še lahko vsadiš potaknjence krizantem, ki cvetijo jeseni: najbolje je, da takoj pognojíš vsaki krizantemi s pol čajne žličke »fosfazota«. Zadnji čas je, da vsadiš georgine — dalije in kane, lantane, plumbago, trajne astre, rudbeckia itd. Dalijam dodaj oporo, na katero jih boš privezal. Spravi čebulice hijacint in tulipanov. Mačehe (viole del pensiero), spominčice (myosotis) in podobne, ki so že odevele, nadomesti z drugimi, kot so petunije in salvia.

Bujno rastoči plevel med gredicami in na poteh najlaže uničiš z radisolom: 1 kg radisola raztopi v 33 litrih vode (3 kg na 100 litrov) in s to raztopino polj zapleveljena mesta. Za vsak m² potrebuješ en liter raztopine. Škropiti moraš takoj po dežju ali pa moraš sam prej dotična mesta zmočiti, ker le tako bo raztopina prišla do korenin plevela in ga zastrupila. (Tako čistimo tudi poti na pokopališčih).

Če hočeš imeti lepe travnate preproge, jih moraš večkrat pokositi, najmanj dvakrat na mesec. Takrat izruj širokolistnati plevel.

Na vrtnice moraš paziti vse leto. Brž ko ima kakšen cvet odeveteti, ga moraš odrezati. Sedaj lahko daš vrtnicam zaželeno obliko. Vrtnice pa so zelo podvržene listnim ušem: proti temu rščesu učinkujejo pripravki na podlagi tobaka (glej zgoraj) in tudi tiogamma. — Rjo na listih vrtnic onemogočiš, če jih poškropiš z raztopino modre galice (kot trte, krompir itd.) ali pa z raztopino prahu Caffaro: slednji je zelo prak-

tičen, ker enostavno premešaš 100 gramov prahu z 10 litri vode in škropiš.

ŠE LAHKO SEJEŠ KRIŽANO KORUZO!

Junija ne moremo sejati vseh sort križane koruze, marveč le tiste sorte, ki se razvijajo v 100 do 120 dneh. Sem spadajo sorte: U 20, U 22, B 26, U 28, Wisconsin 355 in Wisconsin 464 ter Funk's G 30, Funk's G 35 in Funk's G 19.

Pomni pa, da križane koruze uspejo le tam, kjer je zemlji bogato pognojeno.

TUDI DETELJE SO TRPELE

Glavno krmo za naše krave dajo deteljišča. Tudi ta so pa trpela zaradi pozebe in jim zato moraš pomagati.

Po prvi, a lahko tudi še po drugi košnji raztrosi po deteljišču po 100 kg PKN ali nitrofosca na vsako njivo ali po 2.5 do 3 kg na vsakih 100 m² površine. Če je le mogoče, potrosi tik pred dežjem. Videl boš, kako bodo nadaljnje košnje bogate.

DETELJA — ČLOVEŠKA HRANA

Odkar so odkrili, da vsebuje detelja, posebno lucerna ali sedemletna detelja mnogo vitaminov — zlasti A, B in C, so iz nje začeli delati moko in krmiti z njo piščance in druge mlade živali.

Sedaj pa hoče tudi človek uporabiti deteljo za prehrano, ki naj bi se dajala v prvi vrsti otrokom. V ta namen nabirajo samo vršičke mladih poganjkov, jih operejo in zrežejo med solato in radič, ali pa jih skuhalo in uživajo kot špinacio. V naših kuharskih knjigah nimamo še posebnih receptov. Prav gotovo se pa bodo kmalu pojavili, kakor jih že najdemo v mnogih tujih gospodinskih knjigah.

Sportni pregled

OCITNA PREMOC TUJIH KOLESARJEV

Kolesarji, ki se udeležujejo 40. krožne dirke po Italiji, so v sredo prvič počivali. V 11 etapah so prevozili kar 2159 km, to je približno polovico celotne proge. Tekači so bili v prvih etapah zelo hitri. Največ uspehov so dosegli tuji kolesarji. Spanci, Francozi, Nizozemci, Belgijci in Luksemburžani so zmagali kar v 9 etapah. Italijani se letos nekam klavrnno držijo, saj so le dvakrat odnesli zmago. Junak tekme je 29-letni Miguel Poblet, ki je že trikrat prišel prvi na cilj in se misli letos resno boriti za dokončno zmago. Spanec je sedaj na tretjem mestu in ga le 30 sekund loči od rožnate majice. V polni moči je tudi mladi in vitki Luksemburžan Charly Gaul, ki je najresnejši kandidat za končno zmago. Francoz Luison Bobet se ne počuti dobro, čeprav je več časa bil prvi na lestvici. Krožna dirka je že zahtevala 21 žrtev, med katerimi je več znanih imen. Najboljši Italijan je seveda Defilippis, ki nosi sicer rožnato majico, toda njegovo moštvo je skoraj povsem razpadlo in zato se bo težko branil pred ostrimi napadi tujih favoritov. Baldini se ni povsem znašel med poklicnimi dirkači; Fornara, Nencini, Astrua in Monti se pa niso doslej prav nič častno izkazali. V zadnjih etapah so zmagali naslednji kolesarji: Italijan Fantini (Cattolica-Loreto), Nizozemec Wagtmans (Loreto-Terni), Francoz Rolland (Terni-Pescara), Italijan Favero (Pescara-Napoli), Spanec Poblet (Napoli-Frascati in Roma-Siena) ter Van Stenbergen (Siena-Montecatini). Vrstni red je naslednji: 1. Defilippis; 2. L. Bobet s 13" zaostanka; 3. Poblet; 4. Gaul; 5. Fornara.

TAVANJE V TEMI

Ljubitelji italijanskega nogometa so v nedeljo doživeli novo razočaranje. Državna enajstorica je bila v Lizboni krepko poražena (3:0). Popolnoma prenovljeno moštvo, v katerem je bilo 6 igralcev, ki so prvič oblekli plavo majico, je tudi tokrat povsem

odpovedalo. Italijani se morajo zahvaliti le svojemu odličnemu vratarju Bugattiju, ki je čudežno ubranil več ostrih strel, da ni bil poraz večji. Ne da bi se spustili v podrobnosti, naj napišemo samo, da je bilo v portugalski prestolnici videti le nadaljevanje Zagreba. Siro se glas, da bo državna reprezentanca zaradi neprestanih porazov nekaj let počivala. Ne glede na to lahko trdimo, da se bodo morali Italijani hudo boriti, če se hočejo udeležiti tekem za svetovno prvenstvo.

SPORT PO SVETU

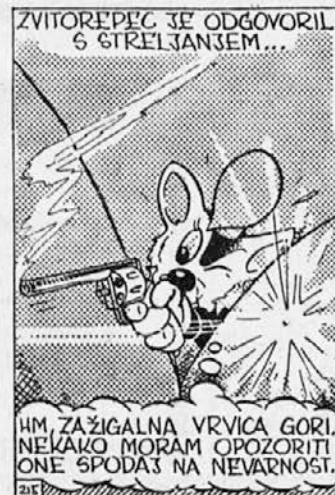
Nogomet — Prejšnji teden je bilo več mednarodnih tekem za svetovno prvenstvo. Avstrija je tesno (3:2) porazila Nizozemsko, Češka pa Wales (2:0). Spanci so obsuli Skote kar s štirimi goli, sami pa so pretrpeli enega. Bolgarija je gostovala na Norveškem in v Oslu premagala z 2:1 tamkajšnje državno predstavništvo. Razen teh je bilo tudi nekaj prijateljskih srečanj. Škotska je odpravila Zahodno Nemčijo s 3:1, Belgija Romunijo z 1:0, Danska in Bolgarija sta pa igrali neodločeno (1:1). V Atenah se je začelo polfinalno tekmovanje za svetovno vojaško prvenstvo. Francija in Italija sta z istim izidom (2:0) porazili Belgijo in Grčijo in bosta z vso gotovostjo odpotovali v Buenos Aires, kjer se bosta pomerili z Argentino in Brazilijo. Postopno pa se tudi končuje tekma za Sredozemski pokal. Največ upanja na zmago ima B moštvo Španije. Lestvica je naslednja: 1. Španija B 12 točk (mora igrati še 3 tekme); 2. Francija B 12; 3. Italija B 9 (1); 4. Grčija 6 (2); 5. Turčija 6 (4); 6. Egipt 5.

V nedeljo je bilo v Beogradu finalno srečanje med Parizanom in Radničkom za pokal predsednika republike Jugoslavije. Zmagal je Partizan s 5:3 (0:3) in je tako že četrtič dobil pokal.

Avtomobilizem — Angleško vozilo Aston Martin (Brooks-Cunningham) je v nedeljo na dirki »100 km Nürburgring« osvojilo prvo mesto. Lestvica za svetovno prvenstvo vozil je doslej naslednja: 1. Ferrari 25 točk; 2. Maserati 19; 3. Aston Martin 8; 4. Jaguar 7; 5. Porsche 5 in 6. Osca 1.

18

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
N
a
d
i
v
j
e
m
z
a
p
a
d
u

Zaroka ob jezeru

3

Virgil Novič jih je poznal iz očetovega pripovedovanja in je dostavil: In predvsem Dela Vinci, kajne gospod Vrbič?»

Eda Vrbičeva se je stresla, kot da jo je nekaj zadelo; njeni prsti so začeli nehote trepetati. Tudi Vrbič je sunkoma pogledal, nato je pa pomirjajoče položil desnico na ženino roko. Potem se je mirno obrnil h gostu.

»Ali veste kaj o Deli Vinci?»

»Da, moj oče je večkrat pripovedoval o njeni umetniški nadarjenosti. Skoraj si ni mogoče misliti, kako izrazita ustvarjalna sila je kipela iz nežne deklice. Vem še natanko, kar je oče rekel ob njeni prezgodnji smrti: »Tako je, kakor da bi nam jo bogovi ne hoteli več privoščiti.«

Ne da bi spustil ženino roko, je pisatelj povsili pogled na krožnik. Čez hip je tiho pristavil: »Da, prav tako je bilo.« Nežno je gospa Eda izvila roko iz močve in vstala.

Gabi, ki ji razgovor ni bil prav všeč, je brenila stol in stopila k očetu.

»Skoraj se zdi, da ste bili vsi zaljubljeni v tisto Delico.«

Miha je temačno pogledal sestro. Gospodar pa je povprašal Vita: »Ali ne boš gospodu Noviču razkazal posestva?«

Vito je bil brž zadovoljen. Če je mogel kakemu gostu pokazati skednje in hleve, je bil ves v ognju. Gabi je pa izjavila, da bo ljubemu gostu tudi »otok« pokazala.

Smeje se so se vsi trije poslovili.

Prisrčno je hišni gospodar stisnil gostu roko: »Dobro se imejte in ne pozabite pozdraviti gospoda očeta!«

Novič je obljubil in se je poslavljajal od hišne gospe: »Prav lepa hvala za prijazni sprejem.«

»Prosim, obiščite nas res prav kmalu. Ali mi obljubite to, gospod Novič?«

Ni ni bilo Noviču prijetnejšega. Ves žareč se je zahvalil za povabilo.

Gabi se je oklenila obeh fantov pod pazduho in vsi trije so srečni odšli.

Tomo Vrbič je kot zgubljen stal pred gledališkim lepakom iz leta 1928. Stena med dvema knjižnima policama je bila polna takih spominov.

Njegove misli so plavale nazaj, daleč nazaj.

TEDENSKI KOLEDARČEK

2. junija, nedelja: Marcelin
 3. junija, ponedeljek: Klotilda
 4. junija, torek: Fran. Kar.
 5. junija, sreda: Bonifacij
 6. junija, četrtek: Norbert
 7. junija, petek: Robert
 8. junija, sobota: Medard

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 29. maja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	626—628 lir
avstrijski šiling	23,75—24,50 lir
100 dinarjev	90—95 lir
100 francoskih frankov	149—155 lir
funt šterling	1660—1710 lir
nemško marko	146,50—147,50 lir
pesos	14—17 lir
švicarski frank	146—147 lir
zlato	711—713 lir
napoleon	4950—5150 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 2. junija, ob 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše - Lida Debelli: Zgodba o poredni pikapolonci; 13.30 Glasba po željah; 16.00 Beethoven: Prometejeva bitja; 16.40 Orkester Dino Olivieri; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Mendelssohn: Koncert v E-molu za violino in orkester, op. 64; 19.15 Trst od 16. stol. do Napoleona; 20.30 Mozart: Don Juan, opera v 2 dej. (I. dej.); 22.20 Zabavna glasba.

Ponedeljek, 3. junija, ob: 12.00 Življenje in svet; 12.55 Operetna fantazija; 18.00 Schuman: Koncert za čelo in orkester; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 21.45 Biografije slovenskih kulturnih revij; 22.00 Mozart: Don Juan, opera v 2 dej. (II. dej.).

Torek, 4. junija, ob: 12.00 Sredozemske države in dežele; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Bruch: Koncert v G-molu za violino in orkester; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Radijski oder: Luigi Bonelli: »Zdravnik bolne gospe«, komedija v 3 dej.

Sreda, 5. junija, ob: 12.00 Iz zgodovine zdravilstva; 13.30 Prokofeff: Trije stavki iz suite »Scita«; 18.00 Beethoven: Kvarteti za godala; 18.30 Pisani balončki, rad. tednik za najmlajše; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Italijansko pojevo gledališče.

Četrtek, 6. junija, ob: 12.00 Iz kraljestva živali; 13.30 Kvintet Aysenik; 18.00 Cajkovski: Simfonija št. 6 v H-molu; 19.15 Šola in dom; 20.50 Wagner: Preludij iz opere: »Mojstri pevci Nürnberški«; 21.00 Dramatizirana zgodba — Mirko Javornik: »Rdeči mak«; 22.00 Nove knjige in izdaje; 22.15 Vokalni kvintet.

Petek, 7. junija, ob: 12.00 O vitaminih; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Delius: Koncert za violino in orkester; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Prireditve in umetnost v Trstu; 21.15 Velika dela slavnih mojstrov; 22.00 Velika arheološka odkritja; 22.15 Škerjanc: Simfonija št. 5.

Sobota, 8. junija, ob: 12.00 Življenja in usode; 13.30 Pestra operna glasba; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 18.00 Od melodije do melodije; 18.30 Glasba za naše malčke; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Iz Puccinijevih in Verdijevih oper; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 Operetne melodije; 22.00 Orkester Norman Cloutier; 23.30 Nočne melodije.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 375: Moje trte močno rastejo, iz grozdja pa ne dobim tako močnega vina kot sosed, ki ima enako trto. Mogoče je temu vzrok, da jih vsa-

ko leto dvakrat zalijem z gnojnico. Ali je to pametno?

Odgovor: Gnojnica vsebuje dušik, ki vpliva pri rastlinah — torej tudi pri trtah — predvsem na rast. Močno rastoče trte pa nikdar ne rodijo posebno sladkega grozdja. Zato jih letos ne zalivajte z gnojnico, ampak jih pognojite tudi sedaj v začetku maja s superfosfatom in kalijevo soljo. Okoli vsakih 10 trt raztrosite po 1 kg superfosfata in ½ kg kalijeve soli, in sicer v dve pedi širokem pasu, ki naj bo oddaljen eno ped od stebela. Nato trte nekoliko okopajte, tako da pride prah v zemljo. Medtem ko vpliva dušik v prvi vrsti na rast, se pozna učinek superfosfata in kalijeve soli predvsem na večji količini slajšega grozdja, ki je tudi bolj zdravo; krepkejši postane tudi les ter nekoliko prej dozori.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphica« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

Dne 27. t. m. nas je po krajši bolezni zapustila naša draga žena, mama in babica

Marija Pavletič, roj. Drolè

Žalostno vest sporočajo globoko užaloščeni mož Rudolf, hčerki Grozdana in Dunja, sin Vojko in ostali sorodniki.

Nepozabno pokojnico smo pokopali 29. t. m. v Celovcu.

Celovec, Buenos Aires, Trst, Ljubljana, 30. maja 1957.

ZAHVALA

Vsem prijateljem in znancem, ki so z nami sočustvovali, ko nas je za vedno zapustil naš nepozabni

IVAN PANJEK

se pristržno zahvaljujemo.

Še posebej se globoko ganjeni zahvaljujemo prijateljem, ki so se tako mnogoštevilno udeležbo pri pogrebu, s cvetjem ali na kakršenkoli drug način oddolžili spominu predragega pokojnika.

Trst, 30. maja 1957.

Soproga **Olga Panjek-Vatovec**
 tudi v imenu vseh sorodnikov

Leta 1928 v gledališču prestolnice. Da, ta je bil zadnji lepak z imenom Dele Vinci. Kako dolgo je že od tedaj! Neopaženo je vstopila Eda, tudi ona je opazovala lepak. Počasi je položila roko na možovo ramo. Molče je objel ženo in strmel mimo nje nekam v daljo. Utrujeno in vdano je položila glavo na njegove rame in po tiho vprašala:

»Tomo, zdi se mi, da me je strah.« Pomirjujoče jo je pobožal po laseh. Ni hotel pokazati, da ni več tako gotov samega sebe, kot se je na zunaj zdelo. »Strah, draga? Ničesar se ti ni treba bati. Mar nisva oba nekaj dobrega dosegla?« »Tudi otroci bodo to kmalu spoznali.«

Eda se ni dala tako hitro potolažiti. »Misliš, da ni bilo po njenem namenu? Kakor je Delica mislila?« je vprašala tesnobno »Končno je bilo vse le v dobro edinemu človeku, katerega je ljubila.«

Tomo je prikimal: »Saj je že v tem dokaz, da nas vsi imajo za idealno družino. Toda jaz menim...« Nenadoma je pretrgal besedo.

»Kaj meniš?«

»Da sva na žalost do danes odlašala. Ti si vedno učila otroke, da morajo resnico govoriti. Pa midva?« Tomo Vrbič je stresel glavo in je spet nežno pobožal ženo po laseh.

»Povej, draga, ali bi lahko pogrešala samo en dan od teh osemnajstih let, ki leže za nama?« Eda se mu je nasmehnila.

»Ne, Tomo, niti enega ne!«

Pomirjen se je dvignil.

»No, torej!«

Eda je pristopila in prijala moža pod roko.

»Pojdi, se greva počasi preobleč.«

Z roko v roki sta šla v sobo.

Eda je v delovni sobi prižigala sveče v trikrakem svetilniku. Mehka svetloba se je razlila po sobi in po obrazu moža, ki je sedel za pisalnikom. Zaman je Tomo skušal potlačiti svojo vznemirjenost. Končno je planil pokonci in je z velikimi koraki stopal po sobi. Debele preproge so dušile njegove stopinje.

Obrnil se je k ženi, ki se je usedla na oblazinjeno klop poleg pisalnika in si je z rokami drgnila senca.

»Torej, smo že tako daleč? Naj jih spustimo noter?«

Gospa je še tiščala čelo in je tiho zaprosila: »Še trenutek, Tomo! Prosim te lepo, nehaj hoditi po sobi kot lev v kletki.«

Tomo se je usedel k ženi.

Nekdo je potrkal. Tomo se je zdrznil. »Noter!« Sobarica je vstopila in javila, da je miza že pogrnjena. Tomo se je utrjeno zbral in ji je naročil: »Še nekaj minut. Bom že pozvonil.«

Sobarica se je začudila nad gospodarjevim ubitim glasom. On je tedaj vstal in je trdno rekel: »Prosim, naj otroci vstopijo.«

Tomo se je zopet usedel k ženi. Zunaj se je že zaslišal Gabin glas:

»Velik sprejem — danes se mi zdi, da bo nekaj izrednega.«

(Dalje prihodnjč)